

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
4:02	5:17	5:54
4:17	5:18	5:50
4:05	5:16	5:48
4:18	5:20	5:52
4:09	5:15	5:42
3:21	4:50	5:03

ששמתנו

עלון שבועי להנחלת נועם כבוד השבת וקדושתה

טוב להודות לה'

הלכות לעשרה בטבת שחל בערב שבת

מבוא

ארבעה תעניות ישנם מדברי קבלה, כלומר שחיובם מדברי הנביאים, שבהם אבליים על חורבן בית המקדש, והם: עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים, והיא היתה הסיבה להתחלת החורבן; שבעה עשר בתמוז, שבו נבקעה החומה; תשעה באב, שבו נחרב ונשרף הבית ובו הוכפלו הצרות; צום גדליה בשלישי בתשרי, שהריגתו גרמה לאיבוד שארית הפליטה בארץ ישראל.

בדברי הקבלה אין חילוק בין כל התעניות, אך להלכה ולמעשה ישנו חילוק בין התעניות, שבכל התעניות חובת התענית היא רק מאכילה ושתייה ורק במשך היום, ובתשעה באב התענית כוללת גם את העינויים האחרים כרחיצה וסיכה ונעילת הסנדל והיא לכל שעות היממה מתחילת הלילה. אמנם, בעל נפש יחמיר על עצמו בכל התעניות כמו בתשעה באב, מלבד בנעילת הסנדל.

כל תעניות הציבור מתענים בהם רק בימי החול, ואינם יכולים לחול ביום שישי. שונה הוא תענית עשרה בטבת, שחל לעתים ביום שישי, ומשלימים בו את התענית עד לצאת הכוכבים כמו ביום חול.

כתבו הראשונים, שאף אם היה חל עשרה בטבת בשבת, היו מתענים בשבת, בשונה משאר התעניות שכשהם חלות בשבת דוחים את התענית ליום ראשון, וזאת בשל כך שעשרה בטבת היתה תחילת הפרוענות.

את השבח. ויש בכך שני נקודות. דבר ראשון, יום זה מראה על שלימות הבריאה שנשלמה בששת ימי בראשית, ובשבת הבריאה היתה מתוקנת ומושלמת לכל צרכי האדם, ממילא יום השבת הוא יום ההודאה על חסדי ה' שמתגלה בכל הבריאה. והדבר השני, היותו של האדם יום מנוחה ושלוה, שמנוחה הנפש מתעוררת להתבונן בחסדי ה' המרובים בכל צעד ושעל.

בימים רגילים, כאשר האדם טרוד בטרדות החיים ובמרוצתם הגועשת, אין לו את הפנאי לחוש ולהרגיש בכל צעד ושעל כמה חסד ה' חופף עליו בכל שעה ושעה. אבל כשמגיע יום שבת מנוחה, אזי ביכולתו לחוש ולהרגיש את חסדי ה', ומוטל עליו אכן להרגיש זאת בעומק נשמתו, עד לשיא ההודאה בברכת השיר המופלאה באמירת "נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלוקינו".

ועל ידי ההודאה והכרת הטוב, זוכים באמת להמשיך עוד ועוד מחסדי הבורא יתברך, וכפי שאומרים בתוך ברכת ההודאה: "עד הנה עזרונו רחמך, ולא עזבונו חסדיך ה' אלוקינו, ואל תטשינו ה' אלוקינו לצנח".

אך לשם כך דרוש נשמה יתירה, ותוספת אורה וקדושה, וזאת על ידי מנוחת אמת, מנוחת שלוה, מנוחת אהבה ונדבה.

והדרך לכך הוא על ידי סיום מלאכת ההכנות לשבת מבעוד מועד, והכנת הנפש לקראת בואה של הנשמה היתרה, שתביא את האדם להתרוממות הרוח והנפש.

"לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו, שבח יקר וגדולה יתנו לא-ל מלך יוצר כל, המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו ביום שבת קודש".

בשייכות שבין השבת להודיה, נתבונן בדברים הללו לפי פשוטם. מהי הודיה?

מצאנו בכתובים, כי הודיה נובעת מכך שאדם מרגיש שהוא קיבל דבר יותר מהרגיל, כפי שמצאנו בלאה שהודתה על לידת יהודה, שהיה זה יותר מחלקה, ועל זה אמרה "הפעם אודה את ה'". כך גם חובת הבאת קרבן תודה היא כאשר אדם עבר דבר מסוכן כלשהו ויצא ממנו ללא פגע, אף אם לא היה זה דבר יוצא דופן. והו גם חובת ההודאה על ירידת הגשמים לאחר שהיו שרויים בצער מחוסר ירידת הגשמים.

אך משמעות נוספת ישנה להודאה, כאשר האדם מרגיש בכל נימו נפשו, כי גם הדברים הרגילים והשגרתיים הנעשים מידי יום ביומו, אף הם כולם חסדים וניסים מרובים, וכפי שאומרים בברכת ההודיה בתפילת העמידה בכל תפילה ותפילה: "ועל נסוך שבכל יום עמנו, ערב ובוקר וצהריים". אך לא כל אחד מרגיש זאת כל שעה ושעה, ולכן יש חובת הודאה נפרדת ומיוחדת בשעה שיש דברים יותר מהרגיל, שבכך ניכרים חסדי ה' על כל צעד ושעל.

וכאן אנו מגיעים להסבר של השייכות בין ההודאה לשבת, כי על ידי השבת, יכולה הנפש להתרומם, ועל ידי כך להרגיש את חסדי ה' המרובים בכל צעד ושעל, ובכך נצעקת הצעקה "טוב להודות לה' ולומר לשמך עליון, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות".

יום השבת מצד עצמו מעורר ההודיה ולזמירות לשמו הגדול של בורא כל העולמים, וכפי שאנו אומרים בתפילת השבת: "ויום השביעי משבח ואומר", כלומר יום השביעי מצד עצמו מעורר

זכינו יושבי ארץ הקודש, לראות השבוע הזה את ברכת ה' במדה גדושה, כאשר ברוב חלקי ארצנו הקדושה, זכינו למטרות עוז שירדו בשפע רב מן השמים, ומילאו את הנחלים בקולות מים רבים אדירים.

סימן שלם ישנו בשולחן ערוך (אורח חיים סימן רכ"א) על מצב כזה. וכך נפסק להלכה: "אם היו בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים, מברכים עליהם... ומה מברך? אם אין לו שדה, אומר 'מודים אנחנו לך ה' אלוקינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו, ואילו פינו מלא שירה כים' וכו', עד 'הן הם יודו ויברכו את שמך מלכנו', והותם 'ברוך א-ל רוב ההודאות'". וכפי המבואר בדברי הפוסקים, ברכה זו שייכת במיוחד ליושבי ארץ הקודש, ששם הארץ משועת למטר, ולמטר השמים תשתה מים, וכולם שמחים שמחה גדולה כאשר מגיע הגשם לאחר תקופה של צער ויובש.

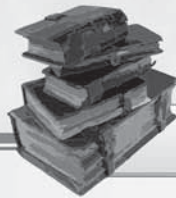
ברכת הודאה זו, היא חלק מנוסח ברכת "נשמת" אותה אנו אומרים מידי שבת ומועד בסיומם של פסוקי דומרה ברוב רגש ונעימה.

ואכן, מובא בספרי הפוסקים, כי אם ירידת הגשמים התחילה בשבת, יכולים לצאת ידי חובת ברכה זו בעת אמירת "נשמת" בתפילת השבת.

והשאלה הנשאלת, מה הקשר בין תפילת הודיה מיוחדת זו, לשבת קדשינו?

התשובה לכך בנויה על הכתוב בתהלים "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולומר לשמך עליון".

הרי לנו פסוק מפורש, כי מהותה של השבת, היא ההודיה לה' ולשמו הגדול. מבלי להכנס לדברים עמוקים שהרחיבו עליהם בספרים הקדושים בעניינים אלו

הלכות

א. התענית מתחילה משעת ההשכמה בבוקר, אף אם עדיין לא עלה השחר. אך אם התנה בעת הליכתו לישון, כי יוכל לאכול קודם אור הבוקר, יכול לאכול קודם שעלה השחר. אך אין להתחיל לאכול פת מחצי שעה קודם עלות השחר. ויש אומרים שאם רגיל לשתות בבוקר לאחר השינה, אין צריך להתנות על השתיה (שולחן ערוך ורמ"א תקסד, א ומשנה ברורה שם, ו).

ב. אף להפוסקים שבתענית יחיד שקיבל על עצמו בערב שבת, אין משלים את התענית עד ללילה, ואוכל מעט קודם השבת, בתענית עשרה בטבת שחל בערב שבת צריך להשלים את התענית עד ללילה (שולחן ערוך ורמ"א תקמט, ד).

ג. על אף שבכל הצומות מלבד תשעה באב, אין איסור רחיצה מעיקר הדין, מכל מקום נהגו שלא להתרחץ בכל ארבעת הצומות במים חמים מלבד פנים ידיים ורגלים. אך בעשרה בטבת שחל בערב שבת, ירחוץ את כל גופו במים חמים לכבוד שבת ואין להחמיר בכך (שולחן ערוך תקנ, ב ומשנה ברורה שם, ו ושער הציון שם, ח).

ד. בעשרה בטבת שחל בערב שבת, מותר לטעום מעט מעט מתבשילי השבת אם הם מתוקנים כראוי, אך יזהר שלא לבלוע כלום, ויפלוט מיד לאחר שטעם (שולחן ערוך תקסו, א ומשנה ברורה שם, ו; שמירת שבת כהלכתה מב, רלה).

ה. במנחה של עשרה בטבת שחל בערב שבת, קוראים בתורה קריאת "ויחל", ואומרים "עננו" בתפילת הלחש בברכת שומע תפילה, ובחזרת הש"ץ כברכה בפני עצמה קודם ברכת "רפאנו", אך אין אומרים וידוי ו"אבינו מלכנו" מפני כבוד השבת (שולחן ערוך תקנ, ג ומשנה ברורה שם ומשנה ברורה תרג, ג).

ו. מקדימים את תפילת המנחה, כדי שיוכלו לקרוא בתורה ולומר "עננו" מבעוד יום, ולא יהיה בזה זלוזל בכבוד השבת. ויש שכתבו, שאף אם כבר קיבלו עליהם את השבת, קוראים "ויחל", כיון שצום עשרה בטבת היה ראוי שידחה אף את השבת. ובאופן זה לא יאמרו את ברכת "עננו" בחזרת הש"ץ בברכה בפני עצמה, ויאמרו בברכת "שומע תפילה" וישמיטו את המילים "יום צרה" משום כבוד השבת (דבר יהושע ג, סג). אך יש סוברים שאין קוראים "ויחל" אם כבר קיבלו עליהם שבת (חשוףי חמד מגילה לא, ב בשם הגר"ש אלישיב). ויש שסמכו באופן זה על הפוסקים הסוברים שאין קוראים בתורה במנחה בערב שבת (נטעי גבריאל סג, יא).

ז. הנוהגים להניח תפילין במנחה של תענית ציבור, אין מניחים אותם בתפילת מנחה של תענית עשרה בטבת שחל בערב שבת (חקקי לב אורח חיים, ב). ויש שנהגו מטעם זה להקדים את תפילת המנחה, ולהתפלל מנחה גדולה עם תפילין, אף שבכל ערב שבת נהגו להתפלל מנחה קטנה סמוך לקבלת השבת (שולחן הטהור רמט, ד). ומעיקר הדין מותר להניח תפילין בערב שבת עד לבין השמשות.

ח. המנהג בארץ ישראל ברוב המקומות, שנושאים כפים בתפילת מנחה של תענית. עם זאת הרבה נהגו שאין נושאים כפים לאחר השקיעה, על אף שלגבי תפילת מנחה מקילים למשוך את התפילה אף לאחר השקיעה. לכן, במקומות שנוהגים בנשיאות כפים, רצוי להתחיל את תפילת המנחה בזמן מוקדם מספיק כדי שסיום חזרת הש"ץ יהיה קודם השקיעה. אמנם, מעיקר הדין דעת הרבה פוסקים שמוותר לישא כפים גם לאחר השקיעה בבין השמשות (ראה שער הציון תרכג, יא).

ט. אם ברשות הכהנים ישנם טליתות של יום חול, אין לקפלים על פי הקפלים לאחר שקיבלו את השבת. אך אם יחזרו להשתמש בטלית זו בשבת, מותר לקפלים כרגיל (שולחן ערוך שב, ג).

י. אפשר להתפלל תפילת ערבית של ליל שבת קודם צאת הכוכבים, ולגמור את התפילה בצאת הכוכבים, כדי שהציבור יקדש מיד לאחר צאת הכוכבים, ויזכרו לקרוא קריאת שמע קודם האכילה (מטה אפרים תרב, כט). ומכל מקום, אף אם סיימו את התפילה קודם צאת הכוכבים, אסור לקדש ולטעום קודם צאת הכוכבים, ואין כזה מנהג לאכול לאחר תפילת ערבית אף קודם צאת הכוכבים (ביע אומר ו, סא ואור תורה כו, לג).

יא. אף הנוהגים בכל השבתות שלא לקדש בין שעה שש לשעה שבע, אם לא קידשו בליל שבת זו קודם שעה שש, אין להם לדחות את הקידוש לאחר השעה שבע משום שאין להתענות בשבת שלא מצורך השבת.

ואפשר ליישב מה שאמרו בפרק קמא דראש השנה דף יח ע"ב, שר"ע דרש את הכתוב על צום העשירי על עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים, ורבי שמעון דרש על חמשה בטבת שאז באה השמועה לגולה על חורבן הבית, ויום שמועה ככפניו.

והנה אמרו הראשונים אי חל י' טבת בשבת היו מתענים בו, דכתיב "כתוב לך עצם היום הזה" עיצומו של יום...

והנה ביום י' טבת שנת ט' לצדקיהו החל הפורענות, והתגבר והולך עד תשעה באב שנת י"א לצדקיהו, ואז נחרב הבית... אך עדיין לא נגמר הפורענות לגמרי... שהרי אנשי גולה שהיו רוב ישראל וגדוליהם והחרש והמסגר אלף לא ידעו מאומה עד יום ה' טבת שנת י"א לצדקיהו, היה להם יום שמועה, וכאילו נחרב לעיניהם וזו היתה גמר הפורענות...

וכבר כתבתי במקום אחר כי בעצם היום סמך מלך בבל על ירושלים, והיינו שבת שנקרא עיצומו של יום, כי בעוון חילול שבת סמך מלך בבל, והיה בטוח שילכוד ירושלים, דכי היכי דהמענג שבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, כך המחלל שבת נותנים מצרים ומצירים בלי נחלה, ורמז הנה מ"י טבת שנת ט' עד ה' טבת שנת י"א הם ב' שנים חסר ד' ימים, והנה מספר הימים בשנה חסירה היא שנ"ג, וב' פעמים שנ"ג עולה תש"ו ימים, הסר מהם ד' ימים מה' בטבת עד י' בטבת, ישאר ימים כמספר שבת, לרמז על האמור למעלה, שבעוון חילול שבת נלכדה העיר ונחרב הבית.

דרשות התם סופר דרוש לה' טבת

פרשת השבת

וַיִּבְרַכֶּם בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמֹר כִּי יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל
לְאֹמֹר יִשְׁמְךָ אֱלֹקִים כְּאֶפְרַיִם וּכְמִנְשֵׁה וַיִּשֶׁם
אֶת אֶפְרַיִם לְפָנֵי מִנְשֵׁה : (מח, ט)

בספר ייטב לב על פסוק זה, הביא את דברי המדרש תנחומא בפרשת נשא, וכך שנינו:

לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה, אמר להם הקב"ה בני אין אתם רשאים לומר כך אלא כל מה שגזורים עליכם תהיו מקיימין שנאמר (דברים י') ועשית על פי התורה אשר יורוך', למה שאף על דבריהם אני מסכים שנאמר (איוב כב) 'ותגור אומר ויקם לך', תדע לך שהרי יעקב בשעה שברך מנשה ואפרים מה כתיב שם 'וישם את אפרים לפני מנשה', עשה הקטן קודם לגדול, וקיים הקב"ה גורתו, אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה שנאמר 'ביום השביעי נשיא לבני אפרים' ואח"כ מנשה מנין ממה שקראו בענין 'ביום השמיני נשיא לבני מנשה'.

הוסיף הייטב לב וכתב, שאף היציאה מהגלות קודם הזמן, היא בשכר זה שבני ישראל מוסיפים מהקודש על החול כפי מצוות חכמים, ומוסיפים עליהם גדרות וסייגים, ואף הקדוש ברוך הוא מסכים על ידם ומקדים זמן הגאולה.

זהו מה שהוסיף יעקב והסמיך לכן: וַיִּאֶמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲנֵה אֲנֹכִי מֵת וְהִנֵּה אֱלֹקִים עִמָּכֶם וְהִשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם, כי כשם שהקדוש ברוך הוא מקיים את גזירת החכמים, כפי שמצינו בכך שהקדים את אפרים למנשה בקרבנות הנשיאים, כמו שיעקב הקדים את אפרים בברכתו קודם למנשה, כך גם הקדוש ברוך הוא ישיב את בני ישראל אל ארץ אבותם, עוד קודם הזמן שהיו צריכים לצאת ממצרים, לפי שהם מקיימים את גזירות חז"ל, ומוסיפים מהחול על הקודש ומקדימים את כניסת השבת, כך גם הקדוש ברוך הוא הוסיף והקדים את זמן הגאולה.

מעשה לשבת

השבת שתבעה את עלבונה

מהפריץ, הטחנה היתה עובדת בימות החול ובשבת שבתה. יום אחד נקרא החסיד אל הפריץ, וזה פנה אליו ואמר לו: ברצוני להרחיב את הטחנה ולהגדיל את תפוקתה, ולצורך כך מוכרחים להפעיל את הטחנה גם בשבתות. מיד הבין החסיד כי הנה עתה הגיעה שעת הניסיון עבורו, ועל אף שיכול היה להסתמך על היתר שרבים הסתמכו עליו, על ידי מכירת הטחנה לגוי ליום אחד, בכל זאת החליט לעמוד בניסיון בכל תוקף, ולכן השיב מיד להצעתו של הפריץ בשלילה מוחלטת.

הפריץ ניסה לשדלו והוכיח לו מטחנות אחרות שהוחכרו ליהודים הפועלים בשבת בהסדרים כאלה ואחרים, והיהודי נותר בשלו, הוא לא יפעיל את הטחנה בשבת. בסופו של דבר התרה בו הפריץ ונתן לו ארכה של חודשיים, אם עד אז יפעיל את הטחנה בשבת מה טוב, ואם לא, יבטל את החכירה ויטול ממנו את הטחנה.

החסיד לא נכנע לאיומים ועמד על שלו, ואכן בתום המועד הצטווה לעזוב את הטחנה והוא נותר ללא פרנסה. אם חשב היהודי כי בכך כבר נשלמה כפרתו, הרי שעד מהרה התאכזב, כאשר בליל שבת שוב פקדה אותו הצרה כמאז, ומיד בכניסת השבת שקע בתרדמה עמוקה.

לא עברו הימים, והטחנה שהוחכרה לאחר אשר הפעילה גם בשבתות, למרבה הפלא חלה בה ירידה מפתיעה בתפוקתה, מידי יום אירעו תקלות שונות ששייבשו את המלאכה וגרמו נזקים עצומים.

ראה זאת הפריץ, ושלח לקרוא לחוכר הראשון, ואמר לו כי רואה הוא שמן השמים מענישים אותו על שנישל אותו מפרנסתו, ולכן הוא מציע לו לחזור ולחכור את הטחנה כפי תנאיו.

באותו שבוע, כשהגיע ליל שבת, היה ביתו מוצף אורה ושמחה, והוא קידש על היין ואכל את מטעמי השבת, תוך כדי זמירות ותשבחות לבורא כל העולמים.

צינונו של רבינו בעיירה זיכלין שבפולין

היטב שהדבר אירע רק בשל היותו שוגג מתוך שנתו. אך לאחר שאמר את אשר הגיד לו הצדיק, הריחו מוצא לנכון לספר את הדבר לפני אביו, שמא על ידי כך יועיל הדבר להביא מזור למכתו המשוונה.

כיון ששמע האב את המעשה, קם מיד וחזר ונסע אל הצדיק בזיכלין וסיפר לו את כל המעשה. הצדיק נענה ואמר: אכן תמיה היא, כיצד יהודי מסוגל לשכוח שכחה כזו להסיח את הדעת לחלוטין מקדושת השבת, ומאחר ונכשלת בהיסח הדעת חמור שכוה, תובעת השבת את עלבונה מדה כנגד מדה.

התייפח החסיד בבכי מר, והתחנן לפני הצדיק שימצא לו דרך תשובה, וישיעו מצרתו. אמר לו הצדיק: אין רפואה למכתך, אלא אם כן תבוא לידי נסיון קשה של שמירת שבת ותעמוד בו בעמידה איתנה, או כי אז השבת תתרחצ ותתפייס, וה' יתברך יושיעך מצרתך.

שמע החסיד את הדברים ושם אותם אל לבו, בגמרו ואמר לעמוד בכל ניסיון של שמירת שבת ויהי מה. אותו חסיד היה מתפרנס מטחנות קמח אותה שכר

אל הצדיק רבי שמואל אבא מזיכלין בא חסיד אחד, ושטח לפניו את מר לבו וצרת נפשו:

מידי ליל שבת בשעת הקידוש נופלת עליו תרדמה עזה, ובשום אופן אי אפשר להעירו עד אור הבוקר. כאשר קרה הדבר בפעם הראשונה, סברו בני ביתו כי הוא התעלף, והבהילו אליו רופאים, והללו ניסו להעירו מעלפונם בכל האמצעים העומדים לרשותם, אך ללא הועיל. מאז חזרת הצרה ונשנית מידי ליל שבת, ואין מושיע.

נענה הצדיק ואמר:

מה אעשה ואתה חיללת את השבת ופגמת בקדושתה, ולכן השבת מחזירה לך מידה כנגד מידה, שלא תוכל לקדש את השבת.

נבהל החסיד והשתומם למשמע אוניו.

"אני חיללתי שבת? מעולם לא חיללתי את השבת חלילה, מאז ומעולם אני שומר שבת כהלכתה".

אך הצדיק בשלו: רק בגלל חילול שבת בא עליו עונש זה. בלב שבור ונדכא חזר החסיד לביתו וסח לבני ביתו את אשר אמר לו הצדיק בזיכלין. נדהמו בני הבית ולא האמינו למשמע אזניהם. אדרבה, הלא הם מכירים אותו דווקא כמדקדק בשמירת השבת.

אך אחד הבנים נענה ואמר:

ימחל נא אבא שאני מעיז לומר כי הצדיק מזיכלין אינו אומר דברים בעלמא. ופתח בסיפור מדהים. בליל שבת אחד באמצע הלילה התעורר האב משנתו וירד ממיטתו כדי לשתות מים, כי הציקתו הצמא. הבית כולו היה שרוי בחשכה ועלטה, ובהיותו אחוז שינה, שכח לחלוטין כי ליל שבת הוא, גישש ומצא גפרורים ונר והעלה את האור כדי למצוא את המים, ואחרי ששתה לרויה כיבה את הנר וחזר אל מיטתו. בקומו בבוקר לא זכר מאומה מכל אשר אירע בלילה. אך בן זה ראה את המעשה באמצע הלילה, וכדי לא לצער את אביו, לא אמר דבר עד עתה על אשר אירע, כיון שידע

דבריהם הם זכרונם

האדמו"ר רבי מנחם מנדל מוישווא זצ"ל בעל "שארית מנחם" - ו"ג טבת תש"א - 70 שנה להסתלקותו

האדמו"ר מוישווא, שהיה בנו בכורו של הסבא קדישא בעל "אהבת ישראל" מוויז'ניץ, היה מזיגה מיוחדת של מנהיג בישראל שנודע בגאונותו הכבירה ובצדקותו המופלאה, כשכיהן שנים רבות ברבנות עיר גדולה, לצד ראשות ישיבה מהגדולות ביותר שתחת שרביטו למדו וגדלו מאות בחורים בו זמנית, ועם הסתלקותו של אביו אף הוכתר לכהן באדמו"רות והנהגת העדה כממשיך שושלת מפוארת.

שאריות מדברי תורתו נלקטו ונדפסו בספרי "שארית מנחם" שיצא לאור כארבעים שנה לאחר הסתלקותו בשנות הצרות והאימה.

בין דברי תורתו מציאנו את האימרה הבאה: חז"ל אומרים כי נמנו וגמרו שנוח לו לאדם שלא נברא משנברא, ויש לתמוה על כך שהרי על בריאת האדם נאמר בתורה "והנה טוב מאוד".

תשובה מפולפלת משיב על כך האדמו"ר, כי הטעם לכך שנוח לו לאדם שלא נברא מבוואר במהרש"א

שהוא בגלל שיש יותר מצוות לא תעשה ממצוות עשה, ובכך קרוב האדם להפסד יותר משכר. אך אם האדם שומר את השבת כהלכתו, שבוה נחשב לו כאילו קיים את כל התורה, וגם בכך נמחלים לו כל עוונותיו, הרי ששוב קרוב הוא לשכר יותר מהפסד.

זהו איפוא פירוש הכתוב על בריאת האדם "והנה טוב מאוד", כי זה סמוך מיד לפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי ויכולו השמים", והיינו כי באופן זה שיישמור האדם את השבת כראוי, אכן טוב מאוד לו שנברא.

משל ונמשל

נאמר בפסוק: ויכל אלוקים ביום השביעי את כל מלאכתו אשר עשה.

פירושים רבים נאמרו על פסוק זה, שמשמעו כאילו המלאכה נגמרה ביום השבת עצמה, וכבר עמדו על כך חז"ל לפרש את הפסוק.

אחד הפירושים הוא, כי ויכל הוא מלשון תכלית, כי ביום השבת העולם הגיע לתכליתו, וכפי שאומרים בתפילת ליל שבת "אתה קידשת את יום השביעי תכלית מעשה שמים וארץ".

ובספר מנחה בלולה כתב לפרשו על פי משל:

משל למה הדבר דומה?

מתחת סלע זרם מעיין מים חיים, ועמדו בעלי המלאכה לבקוע את הסלע כדי לקבל מים מהמעיין.

עמדו והכו על הסלע ששה ימים וששה לילות, עד שביום השישי בין השמשות נבקע הסלע והחלו המים לזרום.

הנה כי כן, בהכנסת השבת התחילה עיקר המלאכה, ומאז היא הולכת ועושה, כי כילוי המעשה אינו המעשה.

הנמשל:

הקדוש ברוך הוא עשה את העולם בששת ימי בראשית, עד שהגיעה השבת, ומאז נשפע הברכה לעולם, נמצא איפוא כי סיום מלאכת העולם היה בשבת, שלצרכו נבראה כל הבריאה.

נמצא כי הפירושים משלימים זה את זה, כיון שעל ידי כך שהשבת היא תכלית הבריאה, אכן אפשר לקרוא לגמור מלאכת הבריאה ליום השבת.

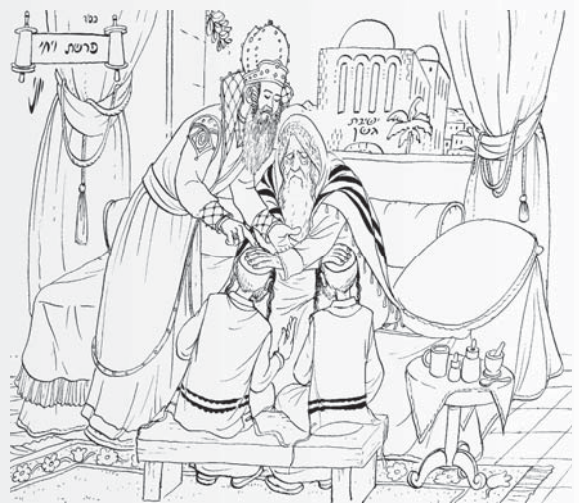
יְדֵי הַשַּׁבָּת

יְדֵים יְקָרִים!

השבוע אנו מסִימים את קריאת ספר בראשית, שהוא ספר היסוד והבסיס של האמה היהודית.

בספר זה למדנו על בריאת העולם, ועל השתלשלות הדורות עד לאבות הקדושים, שהם המה הבסיס והיסוד של האמה היהודית לדורות עולם.

אין לנו פל תפיסה והשגה פְּלִשְׁהי בדרגתם של האבות הקדושים ושל השבטים הקדושים, אך בכל זאת הלמוד על מעשיהם ודרכיהם, יכולים ללמד אותנו איך עלינו לנהג.

פָּלְנוּ מִפִּירִים אֶת דְּבָרֵי חַז"ל שְׁאָמְרוּ בִּי כֹל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לִזְמֹר: מִתִּי גִיעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי אֲבָרְהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהַדְּבָרִים הַלְלוּ לְכַאוֹרָה קָשִׁים בְּיוֹתֵר, הֵרִי דְרָגָתָם שֶׁל הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים פֶּה גְבוּהָה וְנִעְלִית מִהַשְּׁגָתֵנוּ וְתַפְסִיטֵנוּ, הֵם הֵרִי הָיוּ גְבִיאִים, בִּיצַד אֶפְשָׁר אִם כֵּן לְחֹשֶׁב לְהַגִּיעַ לְדְרָגַת מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שְׁאָנוּ כֹּל כֵּן דְּרוֹקִים מֵהֶם?

הַרְבֵּה בְּאוֹרֵים נֶאֱמְרוּ עַל כֵּן, וּבִטָּח כָּבֵר כֹּל אֶחָד שָׁמַע עַל אֵיזָה פְּרוֹשׁ לְאַמְרָה זו. אֶחָד הַפְּרוֹשִׁים הוּא, בִּי אֵין הַפְּנֵנָה שְׁבִיָּאֻמָּת כֹּל אֶחָד צָרִיךְ לְשֹׂאף לְהַגִּיעַ לְדְרָגָתָם הַעֲצוּמָה שֶׁל הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שְׁהִיא לְמַעֲלָה מִהַשְּׁגָתֵנוּ, אֵלָּא הַפְּנֵנָה שְׁאֵדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת כֹּל מַעֲשָׂיו, מִתּוֹף הַתְּבוֹנְנוֹת הָאֵם זֶה מִתְּאִים לְמַעֲשֵׂיהֶם וְדְרָכָם שֶׁל הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

עַל הַשַּׁבָּת אָנוּ אוֹמְרִים בְּתַפְלָה בְּעַת הַמְּנַחָה: יוֹם מְנוּחָה וְקִדְשָׁה לְעַמּוּד נְתַתָּה, אֲבָרְהֶם יִגַּל יִצְחָק יִרְצוּ יַעֲקֹב וּבְנָיו יִנְחֹחוּ בּוֹ. וְזֹאת, בִּי אָנוּ שׁוֹמְרִים אֶת הַשַּׁבָּת, עוֹד מִימֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְאָנוּ הוֹלְכִים בְּעַקְבוֹתָם לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת מִתּוֹף גִּילָה וְרָגָה וּמְנוּחַת אֲמָת.

לְכֹן מוֹדְגִישִׁים לָנוּ בִּיצַד שְׁמָרוּ הָאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים עַל הַשַּׁבָּת מִתּוֹף דְּרָגוֹת אֵלוֹ, כְּדֵי שְׁנֵם אָנוּ נִשְׁתַּדֵּל וְנִתְאַמֵּץ לְלַבֵּת בְּכֹהֵן זו, לְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת בְּמְנוּחַת אֲמָת וְשִׁלּוּהָ, מְנוּחָה קְדוֹשָׁה.

חֹזֵק חֹזֵק וְנִתְחַזֵּק

שַׁבָּת שְׁלוֹם

ישמחו

מופץ בדואר אלקטרוני בכל קצוות תבל.

לזיכוי הרבים נא הדפיסו

והפיצו בין מכריכם!

לקבלת הגליון בכל שבוע,

ולהערות הצעות ותרומות

yismechu@yismechu.com 052-7636030